

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Kirkens Gienmæle mod Professor Theologiæ Dr. H. N. Clausen

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Kirkens Gienmæle mod Professor Theologiæ Dr. H. N. Clausen", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1825_413A-txr-shoot-idm68.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Oversigt over manuskripter og tryk

Manuskripter

Der er ikke bevaret et komplet manuskript til værket, men følgende forarbejder findes i Grundtvig-arkivet, Det Kongelige Bibliotek, København, fascikel 100:

Signatur	Type	Indhold
Fasc. 100.I.	Forarbejde	Noter til Clausens bog
Fasc. 100.II.	Forarbejde	Anmeldelse af Clausens bog
Fasc. 100.III.	Udkast	Fortale
Fasc. 100.VII.	Udkast	Kasseret udkast til sidste halvdel af Kirkens Gienmæle
Fasc. 100.XI.	Udkast	Kasseret blad af fasc. 100.VII
Fasc. 100.VI.	Udkast	Kasseret fortsættelse af fasc. 100.VII
Fasc. 100.V.	Udkast	Endnu en kasseret fortsættelse af fasc. 100.VII

Fasc. 100.I-III er trykt i *Dansk Kirketidende* 1877, nr. 44 og 45, i en artikelserie af C.J. Brandt, hvori han også kommenterer de tre udkast til slutningen af *Kirkens Gienmæle* i fasc. 100.V-VII (jf. *Bibliografien*, nr. 414). Se desuden indledningens afsnit "Tilblivelse".

Førstetrykket

Nummer i *Bibliografien* : 413A.

Kirkens Gienmæle udkom den 5. september 1825. Samme dag oplyste *Kjøbenhavns kongelig alene privilegerede Adressecomptoirs Efterretninger (Adresseavisen)*: "Fra Pressen er udkommet: *Kirkens Gjenmæle* mod Prof. Theol. Dr. H. N. Clausen, ved N. F. S. Grundtvig, Capellan ved vor Frelasers Kirke" (*Adresseavisen* 1825, s. [3]). Det oplystes desuden, at prisen for et hæftet eksemplar var "24 sk.[illing] Tegn"; 'tegn' eller 'rigsbanktegn' var møntlignende kobberstykker, som rigsbanken i vanskelige økonomiske tider lod udstede som supplement til de egentlige mønter. Bogen var til salg hos den Wahlske Boghandling, Ulfeldtsplads Nr. 118.

Titelbladet oplyser, at bogen er trykt hos Fabritius Tengnagels bogtrykkeri.

Ifølge et brev af en ung C.F. Balslev blev første oplag trykt i 500 eksemplarer og udsolgt i løbet af fem dage (Begtrup 1901, s. 232 f.).

Senere udgaver

Den 13. september udkom andet oplag (*Bibliografien*, nr. 413B). På titelbladet beskrives det som uforandret, men der er dog tale om en delvis ny sats. Fra og med s. [1] er teksten forskudt i forhold til første oplag, da siderne i andet oplag rummer en linje mere per side. Førstetrykkets åbenlyse tekstfejl er rettet i andet oplag, se afsnittet Tekstkritik.

Den 19. oktober udkom et tredje oplag (*Bibliografien*, nr. 413C). Igen meddeler titelbladet, at oplaget er uforandret, men der er foretaget en række ændringer fra andet til tredje oplag. Foruden enkelte grafiske ændringer er der anvendt nye stavemåder, fx umulig > umuelig, væsenlig > væsentlig, Auctoritet > Autoritet.

Oversættelse

Kirkens Gienmæle blev oversat til tysk af Heinrich Egge, kapellan ved Frederiks Tyske Kirke på Christianshavn (den nuværende Christians Kirke). Den fik titlen *Protest der christlichen Kirche gegen den After-Protestantismus des Professors der Theologie Dr. H. N. Clausen* (*Bibliografien*, nr. 413D). Ud over en fuldstændig oversættelse af Grundtvigs tekst indeholdt den tyske udgave et indledende afsnit med overskriften "Vorwort des Uebersetzers", dateret 21. september 1825, samt et længere "Nachschrift" (24 sider), hvori oversætteren dels fortæller om de følger, værket fik for Grundtvig, dels fortsætter og uddyber kritikken af H.N. Clausens bog. Den tyske oversættelse udkom i Leipzig på Karl Tauchnitz' forlag. Bogen annonceredes til salg i København i *Adresseavisen* den 27. februar 1826 til en pris af 2 mark og 4 skilling (*Adresseavisen* 1826, s. [3]).

Bibliografisk beskrivelse

De anvendte eksemplarer

- Eksemplar fra Grundtvig Biblioteket, katalognr. 3.3, ex. 2 (beskåret og indbundet).
- Eksemplar fra Det Teologiske Fakultetsbibliotek (KU), katalognr. V j 5 ii (beskåret og indbundet).
- Eksemplar fra Det Kongelige Bibliotek, katalognr. F, 2112 8o, (stregkode 130011719288) (beskåret og indbundet).

Eksemplar 1 er valgt som grundtekst og har afgivet faksimiler til udgaven. Den følgende bibliografiske beskrivelse tager udgangspunkt i eksemplar 1.

Formler

Format: 8o.

Eksemplaret er beskåret og måler ca. 107 × 173 mm. Det er ikke lykkedes at finde et ubeskåret eksemplar.

Kollationsformel: π5 A-C8.

Signaturformel: \$2 signeret.

Pagineringsformel: 29 blade, pagineret I-III, IV-X, 1, 2-47, 48 [= X, 48].

Bogens format er oktav. Den består af et præliminært, usigneret læg på 5 blade og tre signerede læg a 8 blade. Alle signerede læg bærer signatur på de første to blade. Der er således arksignaturer på s. [1], 3, 17, 19, 33 og 35.

Det præliminære læg er pagineret med romertal, de øvrige med arabertal. Der er stum paginering af s. I-III, 1 og 48.

Indholdsoversigt

[I] titelblad. [II] blank. [III]-X Fortale. [1]-47 tekst. [48] blank.

Papirkvalitet

Kirkens Gienmæle er trykt på håndlavet papir med vandmærket "C D" på s. [1], 17 og 35. Papiret er ribbet og har kædelinjer.

Papiret er med tiden blevet gulnet og plettet.

Omslag

Der er ikke fundet eksemplarer, hvis originale omslag er bevaret. Nederst på titelbladet af eksemplar 1 kan dog ses rester af et oprindeligt, grå-blåt papiromslag, se faksimile.

Eksemplar 1 er særligt derved, at en tidligere ejer har indklæbet to notitser fra *Adresseavisen* på forsatsbladet, se faksimile. Den ene notits er H.N. Clausens meddelelse af 10. september 1825 om, at han fandt *Kirkens Gjenmæle* injurierende og ville forfølge sagen ad rettens vej (jf. *Bibliografien*, nr. 414 punkt d). Den anden notits er Grundtvigs svar til Clausen (jf. *Bibliografien*, nr. 415). Se [Erklæring af 12. september 1825].

Intern varians

Tekst

Der er ikke fundet intern varians.

Materiale

Papiret i eksemplar 3 er meget velbevaret.

Tekstkritik

Anvendt litteratur

- *Adresseavisen* (1825), 5. september, nr. 207. København
- *Adresseavisen* (1826), 27. februar, nr. 49. København
- Begtrup, Holger (1901) *N.F.S. Grundtvigs kirkelige Syn 1825. En historisk Indledning*. København
- Brandt, C.J. (1877a) "'Kirkens Gjenmæle'. I" i *Dansk Kirketidende*, udg. af C.J. Brandt, nr. 44, sp. 713-730
- Brandt, C.J. (1877b) "'Kirkens Gjenmæle'. II" i *Dansk Kirketidende*, udg. af C.J. Brandt, nr. 45, sp. 737-747
- *Bibliografien*, se Johansen, Steen (1948-1954)
- Grundtvig, N.F.S. (1826) *Protest der christlichen Kirche gegen den After-Protestantismus des Professors der Theologie Dr. H. N. Clausen*, oversat af H. Egge. Leipzig
- Johansen, Steen (1948-1954) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs Skrifter*, bind 1. København
- *Registrant over N.F.S. Grundtvigs Papirer* (1957-1964)